SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2762

av Nila Vikhe Patil m.fl. (MP)

Nationell plan för etablering av datacenter

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram nationella riktlinjer för etablering av datacenter och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Datacenter blir en allt större central del av den digitala infrastrukturen och Sveriges tillgång till billig, grön el och svala klimat gör oss särskilt attraktiva för etableringar. Dock drar dessa datacenter oerhört mycket el och tar vatten och stora landområden i anspråk. Elbehoven är så stora att de kan driva upp elpriserna. Etableringarna riskerar också att tränga ut nödvändig elektrifiering av befintlig industri och transporter och därmed riskera klimatomställningen. Därutöver kan datacenter orsaka buller.

Allt fler kommuner runt om i Sverige står nu inför beslut om datacenteretableringar. Precis som i samband med etablering av alla nya industrier eller infrastruktur uppstår ett större antal arbetstillfällen vilka därefter flyttar vidare till nästa projekt. Byggandet av järnväg eller batterifabriker är exempel från var sin sida av industrialismens ekonomiska historia. Antalet varaktiga arbetstillfällen som genereras av nya datacenter kan med andra ord bli få.

Det är inte rimligt att enskilda kommuner kan fatta ett beslut med så stora konsekvenser för svensk elförsörjning utan vägledning eller styrning av vilka motkrav som ska ställas på bolagen. Det kan handla om nya anläggningar som riskerar att ta lika

mycket vatten och el i anspråk som en mindre svensk stad. Inte heller är det rimligt att det offentliga har små möjligheter att stoppa etableringar om marken är privatägd och redan planlagd för industri.

Etableringarna innefattar frågor som hanteras på olika nivåer, lokalt, nationellt och på EU-nivå, och i samtliga fall finns det skäl att överväga vilka krav som kan ställas för att skapa bästa möjliga hållbarhet i investeringar och verksamhet.

Att vi har billig el i Sverige är inte en naturresurs som ska reas ut till utländska aktörer. Vi behöver som land lyfta blicken och se till de stora perspektiven och gemensamma behoven av el och vatten samt konsekvenser för miljön och klimatomställningen. Därutöver behöver vi kunna ställa krav på insyn och styrning av etableringar och säkerställa att ordentliga miljökonsekvensbedömningar utförs samt att tillräckliga medel för återställning avsätts av bolagen.

Vi vill därför föra fram ett antal förslag för att ta kontroll över etableringarna:

1. Ta fram en nationell plan för datacenter

Ingen aktör har idag kontroll över eller ansvar för helheten. Det gör att avgörande beslut med enorma konsekvenser för energisystemet, klimatomställningen och samhället i stort fattas utan en övergripande strategi. Här måste regeringen kliva fram och utarbeta en nationell plan. Utgångspunkten ska vara att tilldelning av kapacitet styrs utifrån klimat- och samhällsnytta. Staten behöver också kunna dra i nödbromsen om ett projekt kräver extrema resurser utan att ge tillräcklig nytta tillbaka lokalt, regionalt, för jobben och för klimatet.

2. Säkra lokal delaktighet och samarbete över flera nivåer

Lokalsamhällets delaktighet i projekten, i form av både inflytande och del i eventuella överskott, behöver diskuteras i förväg så att eventuella målkonflikter kan lösas ut i ett tidigt skede. Forskning pekar på att den delen av processen kan ta tid, men skapar värden som är viktiga senare i projekten.

I takt med allt fler initiativ för etablering av datacenter i en lång rad kommuner ökar också behovet av samordnade och likartade förutsättningar över flera nivåer vad gäller bedömning, behandling och beslut. Detta måste säkras.

3. Datacenter måste bidra med elproduktion och till förstärkning av elnätet

Sverige har lagt mycket pengar på att bygga upp det energisystem som techjättarna nu står i kö för att få tillgång till. Här måste vi sätta ner foten och kräva att datacenter till exempel investerar i ny förnybar elproduktion som motsvarar deras elanvändning och

framtida behov. Vi vill också se över hur datacenter kan bidra med investeringar i elnätet.

4. Säkerställ att reservkraften är förnybar

Flera stora datacenteretableringar i Sverige har fått tillstånd med omfattande reservkraft i form av dieselgeneratorer. Vi bör kräva att datacenters reservkraft är förnybar och att den bidrar med effekt, flexibilitet och stödtjänster till elsystemet. Dieselgeneratorer kräver dessutom diesel vilket i tider av kris och krig kommer att vara en bristvara.

5. Återanvänd spillvärmen

Vi ser också att man behöver återanvända spillvärmen som genereras från datacenter. Att den tillvaratas till fjärrvärmesystemet, för att exempelvis värma upp hus, bör vara ett minimikrav och är redan standard i flera länder.

6. Inför ett moratorium för nya datacenter

I Norge har det statliga bolaget Statnett, som ansvarar för stamnätet, tillfälligt stoppat tilldelning av nätkapacitet till datacenter. Syftet är att hinna få verktyg och ramverk på plats som säkerställer en stabil systemdrift. Även en del delstater i USA har infört moratorium för nya etableringar och i Irland fanns ett moratorium under några års tid för att dra i handbromsen. Etableringarna av datacenter går just nu väldigt fort och även Sverige bör införa en tillfällig paus för att hinna ta ett helhetsgrepp och få på plats nödvändiga regleringar.

Nila Vikhe Patil (MP)

Åsa Lindhagen (MP) *Jan Riise (MP)*

Camilla Hansén (MP)